

चार लिप्तबाट छुट्टिनु

चित्र: श्रद्धेय छोकि द्राग्पा ग्याल्छेनले

नजिक तथा टाढा रहनु भएका मित्रहरू,

आजको यस गुरु रिन्पोछे दशमीमा म तपाईंहरूलाई सूत्र सम्बन्धी हेतु यानको सार सम्पूर्ण शिक्षा दिन चाहन्छु। जब साक्य गुरु श्रद्धेय छोकि द्राग्पा ग्याल्छेनले मञ्जुश्रीको प्रत्यक्ष दर्शन पाउनु भयो तब उहाँले धर्मको सार प्रतिपादन गर्न अनुरोध गर्नु भयो। उहाँको याचनालाई स्विकार्नु हुँदै मञ्जुश्री द्वारा निम्न चार हरफ व्यक्त गर्नु भयो जुन "चार लिप्तबाट छुट्टिनु" भन्ने नामले प्रख्यात रहेको छ।

यदि तिमी यस जीवनमा लिप्त छौ भने तिमी धर्म अभ्यासी होइनौ।

यदि तिमी संसारमा लिप्त छौ भने तिमीमा त्याग छैन।

यदि तिमी आफ्नो स्वार्थमा लिप्त छौ भने, तपाईंसँग बोधचित्त छैन।

यदि लिप्तता उत्पन्न हुन्छ भने, तपाईंसँग दृष्टि छैन।

पहिलो लाइन, “यदि तिमी यस जीवनमा लिप्त छौ भने तिमी धर्म अभ्यासी होइनौ।,”ले आठ लोक धर्मलाई इङ्गित गर्दछ। हाम्रो दिनभरिको सोच जति पनि छन् ती सबै आठ लोक धर्म अर्थात् लौकिक व्यवहारमा मात्रै सीमित रहने गरेको पाएको छु। यसरी लोक व्यवहारमा मात्रै अल्झिरहने व्यक्ति सच्चा धर्म अभ्यासी हुन सक्दैन।

दोस्रो लाइन, “यदि तिमी संसारमा लिप्त छौ भने तिमीमा त्याग छैन।,”हो। यहाँ संसार वा भवचक्र भन्नु हाम्रो विचारको अविरल धारावाहिक हो। विचारको पछि पछि सधैं लागेर हामीले कहिल्यै त्यसको सारको पहिचान गर्दैनौं, न त त्यो सकारात्मक हो वा नकारात्मक भनेर नै जाँच्ने गर्दछौं। एउटा विचारबाट अर्को विचार पछ्याई रहँदा हामीले न त संसार न त निर्वाणकै हेतुलाई चित्र सकेका छौ। यस्तो व्यस्त परिस्थितिमा त्याग र वैराग्य भावना उत्पन्न हुने मौका सम्म छैन। जबकि हाम्रो विचारलाई चिनेर यसबाट मुक्त हुनको लागि त्याग र वैराग्यको भाव नभई नहुने कुरा हो।

तेस्रो लाइन, “यदि तिमी आफ्नो स्वार्थमा लिप्त छौ भने, तपाईंसँग बोधचित्त छैन।,”ले हाम्रो करुणा र बोधिचित्त भावना अभ्यासलाई इङ्गित गर्दछ। शुद्ध र सही करुणा तथा बोधिचित्त हुँदा त्यहाँ रत्ती भर पनि स्वार्थ र ग्राह हुनुहुँदैन। यहाँ स्वार्थको तात्पर्य हामीले गर्ने जुनसुकै क्रियाकलाप हुने मसिना मसिना आशाहरू हुन्। साथै सुखभोगको आकांक्षा लिएर गरिने धर्म कार्य पनि यसै अन्तर्गत पर्न आउँछ। यस प्रकारका स्वार्थ केन्द्रित मसिना आशाहरू घटाउन हामीले स्व-परात्म परिवर्तन अर्थात् लिने-दिने (तोड-लेन)को अभ्यास गर्नु पर्दछ।

अन्तिमको चौथो लाइन, “यदि लिप्तता उत्पन्न हुन्छ भने, तपाईंसँग दृष्टि छैन।,”हो। लिप्तता अथवा आशक्ति नै सवितर्क चित्त हो। हाम्रो मन सदा भूत, भविष्य र वर्तमानको वितर्क अर्थात् कल्पनाले गर्दा बेफुरसदी छ। निरन्तरको कल्पना नै लिप्तता कै स्वरूप हो। जब हामीले यस प्रकारका आशक्तिलाई हटाउइछौं तब स्वसंविद् ज्ञान अर्थात् शुद्ध दृष्टि जागृत हुन् थाल्दछ। तर तपाईंमा आशक्ति भए सम्म तपाईंले सही दृष्टि प्राप्त गर्न सक्नु हुन्न।

यसर्थ, आजको गुरु रिन्पोछे दशमीमा हाम्रो मनलाई सफा पार्न चाहिने सार उपदेशको बारे मैले तपाईंहरूलाई सम्झाएँ। अशुद्ध मनले अशुद्ध कार्यमा लागि रहँदा हामीले यो सार बुँदाहरू बिर्सन थाल्दछौं। सबैलाई सम्झाइदिन आज चार लिप्तबाट छुट्टिने उपदेश बारे उल्लेख गरेको हुँ।

थुप्रै माया र प्रार्थना,

सर्व मङ्गलम

फाग्लोग रिन्पोछे